

2. Kotler, F. (2009), Privlechenie investorov. Marketingovyyi podhod k poisku istochnikov finansirovaniya [Attracting investors. F marketing approach to finding funds for your business], Translated by Evstigneev I., Moscow, Russia.
3. Piketti, T. (2016) KapItal u XXI stolIti [Capital in the twenty-first century], Translated by Pal'y N., Kyiv. Ukraine.
4. Shlihter, A.A. (2010), Napravleniya i mehanizmyi vzaimodeystviya sotsialno-otvetstvennogo biznesa s nekommercheskim sektorom SShA [Directions and mechanisms of interaction of socially responsible business with the non-profit sector of the USA], IMEMO RAN, Moscow, Russia.
5. Shpotov, B. (2001), "O sovremennyih teoriyah konkurentnyih preimuschestv i otraslevogo lidirovaniya", Problemyi teorii i praktiki upravleniya, no. 3, pp. 50–55.

Стаття надійшла до редакції 25.01.18 р.

УДК 330.342.24

Алексамян А.Г.,
аспірант,
Університет банківської справи
aleksanian.kiev@gmail.com
Алексамян А.Г.,
аспірант,
Університет банковского дела
Aleksanyan A.G.,
Ph.D Student,
Higher State Educational Institution
«Banking University»

ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: ВПЛИВ НА МОЖЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

ИНФОРМАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА: ВЛИЯНИЕ НА ВОЗМОЖНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

INFORMATION ECONOMY: INFLUENCE ON POSSIBILITIES OF THE HUMAN DEVELOPMENT

У статті досліджено можливості і загрози, які виникають у царині людського розвитку в умовах переходу до інформаційної економіки як для окремого працівника, так і для національної економіки в цілому. Ці можливості і загрози передусім пов'язані з такими ознаками інформаційної економіки: автоматизація виробництва товарів та послуг, зростання частки інформаційних продуктів і послуг у ВВП, розвиток можливостей віддаленої праці, формування глобального інформаційного простору.

В статье исследованы возможности и угрозы, возникающие в сфере человеческого развития в условиях перехода к информационной экономике как для отдельного работника, так и для национальной экономики в целом. Эти возможности и угрозы прежде всего связаны с такими признаками информационной экономики:

автоматизация производства товаров и услуг, рост доли информационных продуктов и услуг в ВВП, развитие возможностей удаленной работы, формирование глобального информационного пространства.

The opportunities and threats arising in the sphere of human development in the conditions of transition to information economy both for the certain worker and for national economy in general are investigated in the article. These opportunities and threats first of all are connected with such signs of information economy: automation of production of goods and services, growth of a share of information products and services in GDP, development of opportunities of distant work, formation of global information space. It is defined that in information economy orientation on continuous human development, distribution of information technologies, intellectualization of work become the defining tendencies, which will have the increasing influence on the social and labor sphere. For overcoming threats and more effective use of the existing opportunities in the conditions of transition to information economy, a necessary condition is development of hi-tech sectors of economy, updating of training programs of specialists in higher education institutions, the state support of the enterprises focused on introduction of innovative developments, updating of standard and legal base in aspects of production, realization and protection of intellectual property right on information products and services.

Ключові слова. Інформаційна економіка, можливості людського розвитку, автоматизація, віддалена праця, інформаційний простір, інформаційні продукти.

Ключевые слова. Информационная экономика, возможности человеческого развития, автоматизация, удаленная работа, информационное пространство, информационные продукты.

Key words. Information economy, human development opportunities, automation, remote work, information space, information products.

Вступ. Перехід до інформаційної економіки, який відбувається в сучасних умовах, значною мірою впливає на різні процеси в царині людського розвитку, створюючи як нові можливості, так і виклики. Інформація та сучасні інформаційно-комунікаційні технології змінюють соціально-трудова сферу, процеси виробництва продукції та надання послуг, зміст праці та підходи до її організації. Це призводить до появи нових професій та автоматизації окремих видів робіт, для виконання яких уже не потрібно використовувати працю людини.

Питання становлення та розвитку інформаційної економіки досліджено в роботах зарубіжних і вітчизняних учених: Ю. Бажала, Д. Белла, П. Друкера, Я. Жаліла, М. Кастельса, А. Колодюка, Ф. Махлупа, Е. Тоффлера та ін. В царині людського розвитку, розширення можливостей сучасної людини варто відзначити роботи таких учених: Н. Азьмук, О. Грішнової, А. Колота, Е. Лібанової, Г. Міщук та ін.

Постановка завдання. Перехід до інформаційної економіки зумовлює появу як нових можливостей у царині людського розвитку, так і нових загроз, тому метою цієї роботи є дослідження сутності та характерних ознак інформаційної економіки, її впливу на можливості людського розвитку для ефективнішого використання цих можливостей у сучасних умовах.

Результати дослідження. Для сучасних економічних систем характерна інтелектуалізація виробництва, активний розвиток сфери послуг і широке використання інформаційно-комп'ютерних технологій, що породжує тенденцію до зміни співвідношення між фізичним і людським капіталом на користь останнього [4—7].

Для глибокого розуміння змін, які відбуваються нині в багатьох сферах суспільного життя, необхідно дослідити поняття «інформаційна економіка», що вперше з'явилося у роботах Ф. Махлупа, який у 1930-х роках почав вивчати вплив патентів на наукові дослідження. Ф. Махлуп увів поняття «індустрія знань», до якої він включив п'ять секторів інформаційної діяльності у суспільстві: освіта, наукові дослідження і розробки, засоби масової інформації, інформаційні технології та інформаційні послуги [11]. Подальший розвиток поняття «інформаційна економіка» відображають визначення, представлені в табл. 1.

Таблиця 1

**ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОНОМІКА»
В ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗАРУБІЖНИХ І ВІТЧИЗНЯНИХ УЧЕНИХ**

Рік	Автор	Визначення
1966	Махлуп Ф. [11]	Інформаційна економіка — це такий тип економіки, де переважна частка валового внутрішнього продукту забезпечується діяльністю з виробництва, обробки, зберігання та передачі інформації і знань
1977	Порат М. [13]	Інформаційна економіка — це кластер галузей, що виробляють сучасні бази даних та засоби, що забезпечують їх функціонування і застосування
2000	Мочерний С.В. [8]	Інформаційна економіка — характеристика сучасної економіки з погляду речового змісту, в якій відбувається поширення інформаційної технології у сфері матеріального і нематеріального виробництва, перетворення інформації на один із важливих факторів соціально-економічного прогресу суспільства та окремої особи. В інформаційній економіці переважатиме виробництво та споживання не матеріальних благ, а інформаційних та духовних цінностей, а її інтегруючим показником буде рівень інформатизації
2004	Бажал Ю.М. [1]	Інформаційна економіка — це така фаза розвитку суспільства, в якій головними продуктами виробництва є інформація та знання, а відмінними рисами є збільшення ролі інформації та знань у житті суспільства, зростання частки інформаційних комунікацій, продуктів і послуг у ВВП, створення глобального інформаційного простору, де відбувається ефективна інформаційна взаємодія людей, зокрема й завдяки їх доступу до світових інформаційних ресурсів і споживанню відповідних інформаційних продуктів і послуг
2004	Колодюк А.В. та ін. [9]	Інформаційна економіка — це особливий тип економіки, в якому інформація є визначальним виробничим ресурсом, базується на інформаційному виробництві та інформаційних технологіях
2007	Плескач В.Л., Затонацька Т.Г. [12]	Інформаційна економіка — це електронна економічна діяльність, де переважає господарська діяльність у сфері інформаційних послуг, їх виробництва та обміну, де основними ресурсами є інформація та знання

Примітка. Складено автором.

Таким чином, учені розглядають інформаційну економіку як особливий тип економіки, який орієнтований на створення і використання інформації із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що дає змогу поступового переходу до діджиталізації всіх економічних процесів. Це акцентує

увагу на бурливому характері змін, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя і пов'язані з дедалі більшим поширенням цифрових технологій.

Інформаційна економіка — це економіка майбутнього, адже практично щодня можна прочитати в новинах про автоматизацію різних видів праці. Причому автоматизацією вже охоплені не тільки рутинні професії, які передбачають виконання монотонних, повторюваних дій, а й ті, де необхідно приймати обґрунтовані рішення. Яскравим прикладом такої автоматизації є банківська сфера, в якій штучний інтелект буде використовуватись для прийняття рішень щодо видачі кредитів, для роботи з заборгованістю клієнтів та ін. Звичайно, що на початкових етапах ці рішення будуть перевірятись аналітиками банку, однак експерти вважають [2], що в найближчі п'ять років за рахунок штучного інтелекту штат усіх банків можна буде скоротити приблизно на третину.

Поява технологічно нового робочого місця знищує потребу в сотнях, або й тисячах наявних робочих місць. Машини швидко навчаються виконувати найрізноманітніші завдання без допомоги або з меншою допомогою людини, і дешевше, ніж людина. Очевидно, що всі ці зміни на основі використання новітньої техніки і технологій приведуть до багаторазового зростання продуктивності праці, витіснення людини з виробництва, швидкого скорочення звичайних робочих місць [6, с. 26]. Однак, нині автоматизація ще має ряд обмежень. Роботу можна автоматизувати, якщо вона виконується за заданим алгоритмом, який суттєво не змінюється, не потребує постійного прийняття зважених рішень. Крім того, штучний інтелект поки що не здатний ставити нові завдання, створювати щось принципово нове, він не має творчої компоненти в своїй діяльності.

Говорячи про технології майбутнього, варто відзначити, що характерними ознаками інформаційної економіки є: зростання ролі інформації та знань для суспільного розвитку; поширення інформаційних технологій; формування глобального інформаційного простору; зростання чисельності зайнятих у сфері інформаційних технологій; зростання частки інформаційних продуктів і послуг у ВВП; комп'ютеризація, інформатизація економіки через використання телефонного, інтернет-зв'язку [3]. Усе це призводить до динамічних змін в усіх сферах суспільного життя, зростання можливостей людського розвитку через розширення доступу до інформації, нових знань, більш динамічних процесів формування та розвитку людського, інтелектуального та соціального капіталів.

Становленню інформаційної економіки притаманні такі особливості [10]: 1) поступова автоматизація виробництва, ширше використання інформаційних ресурсів і комп'ютерної техніки; 2) впровадження інформаційних технологій, що є базою для створення мережевих підприємств і мережевого інтелекту; 3) розвиток дистанційної зайнятості; 4) структурні зміни на макро- та мікроекономічному рівнях. На мікрорівні така зміна означає появу підприємства нового типу, яке функціонує у мережі Інтернет, використовує окремо працюючий та територіально відокремлений персонал, а також майже не має матеріальних активів (віртуальні корпорації). На макрорівні з'являється нова галузь економіки — інформаційна індустрія, що виникла в результаті злиття галузей обчислювальної техніки, зв'язку та інформаційного наповнення.

Нові можливості і загрози, які виникають в царині людського розвитку в умовах переходу до інформаційної економіки, наведено в табл. 2.

Таблиця 2

МОЖЛИВОСТІ І ЗАГРОЗИ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У ЦАРИНІ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ознаки інформаційної економіки	Можливості		Загрози	
	для працівника	для національної економіки	для працівника	для національної економіки
Автоматизація виробництва товарів і послуг	Інтелектуалізація праці, нові можливості на ринку праці за рахунок появи нових професій	Створення високотехнологічних робочих місць, зростання продуктивності праці	Зниження конкурентоспроможності на ринку праці; швидке застарівання знань	Зростання технологічного безробіття, маргіналізація певних верств населення
Зростання частки інформаційних продуктів і послуг у ВВП	Нові можливості зайнятості в сфері ІТ, зростання доходів	Вихід на нові ринки, розвиток високотехнологічних секторів промисловості	Зростання вимог до персоналу, швидке застарівання знань	Зниження чисельності зайнятих у реальному секторі економіки, зміни в регіональній структурі розміщення продуктивних сил
Розвиток можливостей віддаленої праці	Розвиток дистанційної зайнятості, робота у віддалених мультинаціональних командах	Розвиток міжнародного співробітництва, в тому числі у високотехнологічних галузях	Десоціалізація, втрата національної ідентичності	Зростання конкуренції на ринку праці, її глобальний характер
Формування глобального інформаційного простору	Швидший доступ до сучасних знань і технологій навчання	Швидше поширення інноваційних технологій, сучасних підходів до ведення бізнесу	Перенасиченість інформацією, швидке застарівання знань	Зростання кіберзлочинності, конкуренції за доступ до сучасних інформаційних ресурсів

Примітка. Розроблено автором.

Перехід до інформаційної економіки сприяє розширенню можливостей людського розвитку для працівників, трудова діяльність яких має суттєву інтелектуальну компоненту, які готові навчатись протягом життя для забезпечення безперервного людського розвитку та підвищення власної конкурентоспроможності на ринку праці. Сучасний стан соціально-трудової сфери досить динамічний, сповнений як можливостей, так і загроз для працівника, тому в сучасних умовах вкрай важливими стають такі якості як здатність до навчання, адаптація, широке застосування інформаційних технологій у роботі та навчанні.

Висновки. Таким чином, в інформаційній економіці орієнтація безперервний людський розвиток, поширення інформаційних технологій, інтелектуалізація праці стають визначальними тенденціями, які матимуть дедалі більший вплив на соціально-трудова сфера. Для подолання загроз та ефективного використання можливостей в умовах переходу до інформаційної економіки, необхідною передумовою є розвиток високотехнологічних секторів економіки, пос-

тійна актуалізація програм підготовки фахівців у ВНЗ, державна підтримка підприємств, орієнтованих на впровадження інноваційних розробок, постійна актуалізація нормативно-правової бази в аспектах виробництва, реалізації та захисту права інтелектуальної власності на інформаційні продукти та послуги.

Подальшого вивчення потребують теоретико-методологічні аспекти дослідження можливостей людського розвитку у сучасній економічній системі, зокрема методика оцінювання можливостей людського розвитку в інформаційній економіці. Це зумовлено передусім новими акцентами в царині оцінювання можливостей людського розвитку в сфері охорони здоров'я, освіти та соціально-трудої сфері, які визначає нині розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Література

1. *Бажал Ю.* Інформаційна економіка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2430/1/Vazhal_Informatsiyna_ekonomika.pdf
2. *Ваганова Ю.* Іпотеку одобрит робот [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kommersant.ru/doc/3466370>
3. *Гринкевич С.С., Іляш О.І.* Теоретико-прикладні аспекти становлення інформаційної економіки в Україні / С.С. Гринкевич, О.І. Іляш // Стратегічні пріоритети. — 2015. — № 1 (34). — С. 56–62.
4. *Гришнова Е.А., Азьмук Н.А.* Развитие человеческого капитала и трансформация форм занятости: взаимовлияние и взаимообусловленность / Е.А. Гришнова, Н.А. Азьмук // Демография и социальная экономика. — 2014. — № 1(21). — С. 85–94.
5. *Гришнова О.А.* Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку / О.А. Гришнова // Соціально-трудої відносини: теорія та практика. — 2014. — № 1 (7). — С. 34–40.
6. *Гришнова О.А.* Майбутнє праці і працівника в інформаційному суспільстві / О. А. Гришнова // Імперативи та інноваційні механізми забезпечення гідної праці в умовах становлення нової економіки : зб. тез доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф.; 25-26 квіт. 2017 р. — К. : КНЕУ, 2017. — С. 25–26.
7. *Гришнова О.А.* Нагромадження людського, інтелектуального і соціального капіталу підприємства як основна форма його капіталізації / О.А. Гришнова. // Вісник Донецького університету економіки і права. — 2011. — № 1. — С. 10–13.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. — 864 с.
9. Інформаційне Суспільство. Шлях України. Бібліотека інформаційного суспільства / Колодюк А. В. та ін. — К. : Фонд «Інформаційне Суспільство України», 2004. — 309 с.
10. *Малик І. П.* Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні / І. П. Малик // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер. : Економіка і менеджмент. — 2013. — № 1. — С. 25-34.
11. *Махлуп Ф.* Производство и распространение знаний в США / Ф. Махлуп. — М. : Прогресс, 1966. — 462 с.
12. *Плескач В.Л.* Електронна комерція / В.Л. Плескач, Т.Г. Затонацька. — К. : Знання, 2007. — 535 с.

13. Porat M.U. The Information Economy. Nine volumes. Office of Telecommunication, US Department of Commerce / M.U. Porat. — Washington, 1977.

References

1. Bazhal, Yu. (2007), “Information economy”, available at: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2430/1/Bazhal_Informatsiyna_ekonomika.pdf (Accessed 10 Dec 2017).
2. Vahapova, Yu. (2017), “The mortgage will be approved by the robot”, *Komersant* [Online], available at: <https://www.kommersant.ru/doc/3466370> (Accessed 12 Dec 2017).
3. Hrynkevych, S.S. and Ilyash, O.I. (2015), “Theoretical and applied aspects of the formation of the information economy in Ukraine”, *Stratehichni priorityty*, no. 1 (34), pp. 56–62.
4. Gryshnova, E.A. and Az`muk, N.A. (2014). “The development of human capital and the transformation of forms of employment: mutual influence and mutual conditioning”, *Demografy`ya y`socy`al`naya ekonomy`ka*, no. 1(21), pp. 85–94.
5. Grishnova, O.A. (2014), “Human, intellectual and social capital of Ukraine: essence, interconnection, assessment, directions of development“, *Sotsial`no-trudovi vidnosyny: teoriya ta praktyka*, no 1 (7), pp. 34–40.
6. Grishnova, O.A. (2017), “Future of work and worker in the information society“, *Imperatyvy ta innovatsiyni mekhanizmy zabezpechennya hidnoyi pratsi v umovakh stanovlennya novoyi ekonomiky* [Imperatives and innovative mechanisms for ensuring decent work in a new economy], *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya* [International scientific and practical conference], Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, pp. 25–26.
7. Grishnova, O.A. (2011), “The accumulation of human, intellectual and social capital of the company as the main form of its capitalization“, *Visnyk Donets`koho universytetu ekonomiky i prava*, no 1, pp. 10–13.
8. Mochernyy, S.V. (2000), *Ekonomichna entsyklopediya: U tr`okh tomakh. T. 1.* [Economic Encyclopedia: In three volumes. V. 1], Kyiv, Ukraine.
9. Kolodyuk, A.V. (2004), *Informatsiyne Suspil`stvo. Shlyakh Ukrayiny. Biblioteka informatsiynoho suspil`stva* [Information Society. The Way of Ukraine. Library of the Information Society], Kyiv, Ukraine.
10. Malyk, I.P. (2013). “Trends in the development of the information economy in Ukraine“, *Visnyk Skhidnoyevropeys`koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu*, no. 1, pp. 25–34.
11. Makhlyup, F. (1966), *Proyzvodstvo y rasprostraneny znanyy v SShA* [Production and distribution of knowledge in the USA], Moscow, Russia.
12. Pleskach, V.L. (2007), *Elektronna komertsiya* [E-commerce], Kyiv, Ukraine.
13. Porat, M.U. (1977), *The Information Economy. Nine volumes.* Office of Telecommunication, US Department of Commerce, Washington, USA.

Стаття надійшла до редакції 25.01.18 р.